

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

УДК 141.7:001.18

DOI: 10.5281/zenodo.1445469

ШЕДЯКОВ В.Є.

Діапазон використання аналізу в процесі суспільного Форсайту

Глибока та гнучка стратегія соціально-економічних трансформацій має втілюватися в повсякденному балансі тактики та оперативних дій. Відповідно, результативне здійснення аналізу, прогнозу та конструктивного багатомірного впливу на реальність втягує в себе відомості щодо можливої поведінки союзників та конкурентів, в тому числі – передбачає роботу в умовах невизначеності. У свою чергу, тим самим ускладнюється завдання прогнозно-аналітичного забезпечення підготовки та прийняття управлінського рішення.

Ключові слова: трансформації, інновації, управління, управлінське рішення, стратегувати, Форсайт, SWOT.

ШЕДЯКОВ В.Є.

Диапазон использования анализа в процессе общественного Форсайта

Глубокая и гибкая стратегия социально-экономических трансформаций должна воплощаться в повседневном балансе тактики и оперативных действий. Соответственно, результативное осуществление анализа, прогноза и конструктивного многомерного влияния на реальность вбирает в себя сведения о возможном поведении союзников и конкурентов, в том числе – предполагает работу в условиях неопределенности. В свою очередь, тем самым усложняется задача прогнозно-аналитического обеспечения подготовки и принятия управленческого решения.

Ключевые слова: трансформации, инновации, управление, управленческое решение, стратегировать, Форсайт, SWOT.

SHEDYAKOV V.E.

The range of using of analysis in the process of social Foresight

A deep and flexible strategy of socio-economic transformations must be embodied in the daily balance of tactics and operational operations. Accordingly, the effective realization of analysis, forecast and constructive multidimensional influence on reality incorporates information about the possible behaviour of allies and competitors, including – assumes work under conditions of uncertainty. In turn, thereby, the task of forecasting and analytical support for the preparation and adoption of managerial decisions becomes more complicated.

Foresight capabilities are studied in methodological and practical unity with SWOT (strengths, weaknesses / limitations, opportunities, threats) Analysis and TAIDA (tracking, analyzing, imaging, decid.

Perfecting analysis and forecasting is elaborated as a factor in optimizing the management decision.

Scenario approach is involved in the development of organizational and managerial approaches.

At the same time, for the general socioeconomic recovery, "points of development" are allocated – for the knowledge postindustrial society, mainly in the forms of scientific – educational–production clusters.

Keywords: *transformations, innovations, management, management decision, to strategy, Foresight, SWOT.*

Постановка проблеми. У період форсованих трансформацій глобального масштабу для соціально–економічного проектування краще м'яке прогнозування, інструментарій якого узагальнює та надає Форсайт. Забезпечення стратегічного управління задля довгострокового сталого техніко–технологічного, соціально–економічного та ціннісно–цивілізаційного підйому суспільства передбачає культивування передових форм та механізмів відтворення. Конкретно–загальні форми геостратегічного позиціонування активно вбирають в себе енергію різноманітних пластів матеріального і ідеального рівня здійснення соціально–економічних процесів. Атрактивність як тяга до абстрактних цінностей дозволяє поєднувати навчання «про належне» і «про наявне», сорезонувати ідеальні та матеріальні, віртуальні та реальні світи, створюючи вектор зміни уявлень і дійсності. Моделювання як форма інтерпретації може охоплювати: статику і динаміку, оператику, тактику і стратегію, минуле, сьогодення і майбутнє, поведінка окремих акторів, їх груп і історичні процеси, рівні глобальний, регіональний, національний, мікроструктур і конкретного індивіда. При цьому охоплюються такі їх ключові елементи, як актори, ресурси і методології дій. Враховуються як закономірності, так і відхилення від них, з завданнями гармонізації, посилення, ослаблення (локалізації), модернізації (осучаснення). Реалізація суті моделювання в формах і етапах його здійснення дозволяє інтегрувати процеси керовані, самокеровані і некеровані, визначати їх обмеження і вибір оптимальних дій, отже грати вирішальну роль для аналізу, прогнозування та конструктивного впливу на суспільні процеси. Побудова різноманітних моделей тій чи іншій мірі абстрактності ставить питання відмежування важливого і другорядного, а також інтерпретації і використання результатів, в т. ч. для цілей футуродіагностики.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми.

З давніх–давен і аж до К. Маркса, В. Глушкова, Н. Вінера, Ж. Фреско та ін. формувалася методологія цілеспрямованого вдосконалення громадських і особистісних відносин. Разом з тим, в дослідженнях численних шкіл – аж до Ф.А. Хайека, К. Поппера, Л. Мізеса і т.д. – демонструвалася оптимальність самовдосконалення соціально–економічних регулятивних механізмів. Однак саме методологічний плюралізм постсучасності сприяє найбільш повному взаєморезонуванню цих підходів. Акцентування функції аналізу в теорії і на практиці змінюється реактуалізацією синтезу (але вже не з тотальною міфологізацією картину світу, а заснованого на науковому світогляді). Людство одночасно створило сукупність можливостей і встало перед життєвою необхідністю здійснення кардинальних трансформацій. Їх проведення – історичний виклик, пошук і реалізація відповіді на який знаходяться в площині свободи і відповідальності нинішнього покоління. Критичність рішень в цьому напрямку зумовлює важливість і актуальність обраної теми, а її істота пов'язано з удосконаленням механізмів інтеграції без придушення, всебічної продуктивній консолідації якісно різного. Нині створені об'єктивні передумови і потреба в комплексному олюдненні суспільних відносин як вирішальному чиннику підвищення рівня і забезпечення сталості розвитку та реалізації обдарованості кожного в соціально значимому напрямку. Багато в чому характер кардинального вибору пов'язаний з поєднанням або антагонізмом сил модерну і традиції. Провідним конфліктом прояви проблемності моменту стає розбіжність інтересів суспільства розумного або олігархічного, націленого на забезпечення вузькокорисливим зацікавленості окремих груп – або підйом якості життя і умов творчості всього народу.

Впровадження технологій форсайта отримало популярність під впливом розробок

Корпорації RAND, дослідницьких програм Strategic Forecasting Inc. (Stratfor). Особливості логік, методологій, організаційних, ресурсних та інших передумов і можливостей форсайта успішно розглядають Г.А. Бей, П. Бекер, О.М. Евлохов, Б.Р. Мартін, Є.В. Моргунов тощо. Дж. Бенігер, О.І. Бузгалін, В.Л. Іноземцев, М. Кастельс, А.В. Колганов, Дж. Кьеза, Р. Мейсгрейв, Дж. Нейсбіт, А. Печчеї, С. Платонов, Я.Є. Режабек, А. Етціоні продемонстрували звязок ефективних моделей футуродизайна с гуманізмом. Разом з тим, трансформуються передумови випадковості, можливості передбачення соціальних процесів та, отже, ефективного впливу на них (насамперед – шляхом створення політичних умов суспільної самоорганізації, яка і призводить до народження нового соціального порядку з хаосу кризового стану), що змінює поле і ресурси форсайт–програмування. Адекватне соціальному постринковому господарюванню організаційно–управлінське середовище розглядали А.Г. Аганбегян, Ж.І. Алфьоров, О.К. Гастев, В.І. Голиков, В.Г. Городяненко, П.М. Керженцев, Ф.Д. Кожурін, А.І. Кредисов, П.Н. Лебедев, В.О. Медведєв, В.О. Полторак, Г.Е. Слезінгер, Ю.П. Сурмін, І.В. Тодріна, Р.І. Трухаєв, М.В. Туленков, а також Р. Акофф, Дж. Бернхем, Л. Блюм, Дж.К. Грейсон, Дж.К. Гелбрейт, Р. Дарендорф, М. Джилас, П. Друкер, Е. Дюркгейм, Л. Ерхард, Дж. О'Коннор, Р. Оуэн, Т. Парсонс, К. Реннер, Е. Старосьцяк, Ф.У. Тейлор, Д. Уайлд, А. и М. Уилсоны, Г. Уотермен, Г.Фрон, Лі Якокка тощо. В.І. Арнольд, У. Бек, С. Бір, Е. Гідденс, У. Мітчел, Дж. Нейман, І. Пригожин, Г. Хакен, П. Чекланд, С. Янг заклали основи синергетичних підходів до рефлексивного управління (зокрема, безструктурного) системами та цілісностями.

Мета статті – вивчення й узагальнення сутності та контексту змін подальшого вдосконалення не тільки прогнозно–аналітичного інструментарію, а й підготовки і здійснення організаційно–управлінського рішення шляхом використання розробок в напрямках форсайту, SWOT–аналізу тощо.

Виклад основного матеріалу. Величезне значення для точності моделювання суспільних процесів і забезпечення ефективного впливу на них має аналітично–прогнозне враховування процесів необоротних і циклічних, поступальних і хвилеподібних, чинників об'єктивних та суб'єктивних, відносно ізольованих та системних. Соціогенез

передбачає ритмічне виникнення, розвиток, зміна і зникнення його елементів (індивідів, знарядь праці, соціальних груп, класів, суспільних відносин), тобто і розвиток, і деградацію, відносні прогрес і регрес культурно–цивілізаційних світів, які є невід'ємною частиною будь–якого періодичного процесу. Аналіз ритмічності суспільних змін, за-требуваності певних рис характеру лідерів, політичної та економічної кон'юнктури проводився багатьма авторами. У них різні дослідницькі школи виділяють, відповідно до своїх підходами і науковими завданнями, різні етапи, фази, ритми, хвилі і цикли – і характеризують моменти їх початку і розвитку / загасання, а також форми зняття. І нині на формування успішних стратегій істотно вплив на-кладення процесів інформатизації та підвищення ролі Інтернету (зокрема, соціальних мереж), постмодернізації, розмивання національного суверенітету глобалізацією і регіоналізацією, поєднання інтелектуалізації та стандартизації сприйняття тощо [1–5].

І сьогодні в світі триває освоєння різноманітних підходів, пов'язаних з дослідженням методології вивчення і впливу, розвитком уявлень про діапазоні її продуктивного застосування, в тому числі – в соціальній площині інформаційної сфери. При використанні методологій м'якої сили, непрямих дій, гнучкою влади саме опора на ціннісно–сміслові комплекси і дозволяє досягати реалізації різноманітних поставлених завдань футуродіагностики з використанням укупі як раціональних, так і ірраціональних засобів, подоланням як багатьох інтелектуальних пасток критичності і скептицизму, так і моди на містицизм і агностицизм, ефективним інтегруванням в який складають управлінських композиціях якісно різних ресурсних баз і підходів, перетворенням форм культурних традицій народу в суспільно значущі соціальні інновації. Успішний розвиток державної стратегії передбачає уточнення методології та ресурсних баз моделювання соціально–економічних процесів. Кардинальне ж ускладнення середовища, логіки і взаємодії потоків трансформацій визиску адекватного інструментарію аналізу прогнозу і конструктивних дій. У цих умовах глибина і своєрідність трансформацій зумовлюють появу більш комплексних проблем, завдань і потребують нових механізмів управління. Причому зовнішні і внутрішні динаміки, тренди трансформацій на мікро– та макрорівнях помітно впливають один на одного [6–10].

Серед найбільш вживаних на даний момент технологій форсайта – технології методів аналізу взаємних впливів, аналізу глобальних трендів, бібліографічного аналізу, виділення ключових технологій, дельфи, зараження розвитком гри, випробування, моделювання та симуляції, картування стейкхолдерів, картування технологій, мозкових штурмів, мультікритеріального аналізу, огляду джерел, громадянських панелей, розробки майбутнього, SWOT–аналізу, сканування джерел, сценарного планування, фокус–груп, експертних панелей, екстраполяції трендів (див., наприклад, [11–16]).

Формування умов форсайта може стимулюватися, переважно, проектно–цільовими чи тематичними завданнями, викликаючи спеціальні (спрямовані) або системні рішення і акцентуючи (між)регіональну, державну, міжнародну, корпоративну, галузеву або об'єктно–процесуальну спрямованість. Зокрема, важливими провісниками становлення та досягнення продуктивності застосування форсайта є комплексність і концентрованість рішень і дій. Відповідно вимогам часу фіксуються і відтворюються стан як осяяння, так і конвеєрності відкриттів. Для продукування нового використовуються (і інтегруються в синергетичному сплеску) можливості підсвідомості і свідомості на індивідуальному та соціальному рівнях, ірраціональні та раціональні підстави творчості. Кооперування різноякісних ресурсно–методологічних баз надає можливості державно–приватного партнерства, коли оцінюються діапазони можливостей різних сценаріїв і моделей розвитку, висвітлюються горизонти трансформацій

Якщо класичне прогнозування, як правило, характеризує особливості наукового пошуку, то форсайт підключає розсіяні в суспільстві досвід і знання, кооперуючи і балансує під прапором ефективності найрізноманітніші зусилля і підходи: *anything goes*. Якість використовуваного інструментального та методологічного забезпечення процесів моделювання та управління випробовується на злам радикальністю економічних трансформацій і рівнем завдань, що з'явилися. Разом з тим, недостатня глибина первинних абстракцій може спричинити за собою звуження одержуваних в процесі сходження від абстрактного до конкретного як теоретичних, так і практичних рекомендацій. Відповідно, основою регулярного отримання непередбачених (відмінних від декларованих) результатів може бути не

тільки своєкорисливих, розбіжність інтересів корінних народних і елітних груп, а й невміння здійснювати стратегічне управління на основі постсучасного прогнозно–аналітичного діапазону інструментарію футуродіагностики соціально–економічних процесів, конвертованого в чинники господарської влади [17–22]. Методологія та інструментарій «кібернетики другого порядку» при цьому вельми ефективні для вивчення суб'єкт–суб'єктних відносин і оптимізації впливів на самоврядні явища і процеси, а також і для інтерпретації ролі різноякісних зворотних зв'язків, в тому числі – в сфері зацікавленості суспільствознавства. Поширення демократичних процедур, які можуть приховувати зовсім різний зміст, підвищує значення громадської думки. При цьому ативізація синтезу, що прийшла на зміну домінанті аналізу, потурає міфологізації сприйняття та використанню широкого діапазону механізмів вікна Овертона. Ефективність ресурсно–методологічних баз контрманіпулювання може значно змінюватися в сприйнятті як маси представників культурно–цивілізаційних світів, так і окремих особистостей. Постглобальність і перехід від стану системи до несистемної цілісності при ослабленні домінант прогресу і визначеності його генералізуючого напрямку в моделі «ризому» істотно урізноманітнює точки уразливості, трансформуючи коридор свободи дій. Постнекласика розширює діапазон впливу на прийняття рішення і здійснення вибору. Міжпарадигмальна перехідність привносить додаткові можливості, перш за все – в зв'язку з протиставленням на її протязі кардинально різних підходів і шляхів розвитку. Інформаційна повинь радикально розширює потоки як індивідуального, так і соціального інформаційного тиску.

Разом з тим, форсайт дозволяє об'єднати можливості центральних і місцевих рівнів, оркеструючи їх у загальній управлінській композиції. Відповідно, в арсеналі аналітичного інструментарію вироблення стратегії за допомогою форсайт–програмування зараз істотне місце займають адаптації SWOT–аналізу – методу стратегічного планування, використовуваного для оцінки таких факторів і явищ, що впливають на проект або підприємство, як його сильні сторони (Strengths), слабкі сторони/обмеження (Weaknesses/Limitations), можливості (Opportunities) і загрози (Threats). Сформована таким чином матриця допомагає комплексно оцінити наявні внутрішні і зовнішні пе–

реваги та загрози для майбутнього визначення стратегічного вектора і спрямованості сценарного планування, яких варто дотримуватися. Дослідник стратегічного планування та управління Х. Вейріч вважає можливим характеризувати можливі стратегії за допомогою картки балансу («Balanced Scorecard»). З використанням цієї картки конкретизується домінуюче і допоміжні напрямки SWOT, що й допомагає відібрати потрібну стратегію. Р. Делтрі у своїй роботі «Динамічний SWOT-аналіз» дає відповідь на питання: як правильно визначити реальний стан справ і стратегічний вектор на основі SWOT-аналізу. Головним, на його думку, є поетапне визначення ціннісної точки («Point of Value»). При цьому вже на стартовому рівні доцільно визначити точку балансу компонентів SWOT-аналізу, потім – провести інтеграцію отриманих даних та оцінку наявного потенціалу та умов його активізації. Відповідно, ми бачимо, що найбільш сильною та ефективною стратегією є стратегія переваг–можливостей: набагато вигідніше розвивати і нарощувати свої переваги, а не усувати недоліки. При цьому створення на основі SWOT-аналізу відповідно до вітчизняного досвіду планування «шахівки» (характеристика задач на перетині напрямків відповідальності і тимчасових рубежів) дозволяють не тільки бачити власне дерево цілей, а й володіти загальним уявленням про взаємодію і перспективи. Зміст «шахівки» й може допомогти виявленню: хто, що та коли повинний зробити для досягнення загальної мети – у зіставленні з діями інших акторів [23–27].

Результат діяльності людства вже став порівняємо з природою. Істотно підвищується масштаб впливу суб'єктивного фактора економіки, гнучкість і мінливість соціально–економічних процесів. Разом з тим, постсучасність і постглобалізм означають, що в процесі здійснення аналізу, прогностики і конструктивних дій по–превазі доводиться мати справу зі слабоструктурованим багаторівневим середовищем, де сходяться і дифузують абсолютно різні соціально–економічні логіки і тенденції. Ці підстави призводять до фіксації свідомо більш мозаїчних, гібридних, конгломератних громадських комунікацій, які несуть акцентування індивідуально–психологічних (а не соціально–економічним) початком, тому замість звичних в минулому ієрархій посилюється рівнозначність різного, полісітемність, неможливість завчасного встановлення жорсткого однаковос–

ті соціально–економічних масштабів і канонів (поряд з підвищенням в глобальних масштабах техніко–технологічної стандартизації). Ковзаючи поєднання хаосу і порядку дарують все нові комбінації станів і діапазони можливостей розвитку України. Безпосередня допомога науки організаційно–управлінській практиці на вітчизняному ґрунті може здійснюватися за рахунок вірного відображення і передбачення дійсності, а також підготовки засобів впливу на неї з прогнозованим результатом, що може покращити стан конкретних управлінських композицій [28–30]. При цьому моделювання впливу як ефективний напрям пізнання і планування являє собою відтворення форми або деяких властивостей предметів або явищ з метою їх вивчення або повторення (відтворення). Це – дослідження властивостей яких об'єктів (процесів) за допомогою інших об'єктів (процесів), які є їх моделлю. Люди здавна використовували моделювання як засіб пізнання. Зустрічаючись у своїй діяльності з чимось невідомим, людина, перш за все, намагався зіставити це невідоме з уже відомим йому. При порівнянні невідомого з відомим відбувається перенесення знання з другого на перше, відоме виступає як модель невідомого. Таке перенесення знань в логіці отримав назву умовивід за аналогією. Метод моделювання і дозволяє отримати знання про досліджуваний об'єкт або явище шляхом вивчення аналогічного явища на моделі.

Для цих цілей дієві, зокрема – в наших умовах, перш за все, практики форсайта та івент–аналізу, SWOT (strengths, weaknesses / limitations, opportunities, threats) – сильні сторони, слабкі сторони / обмеження, можливості і загрози, TAIDA (tracking, analyzing, imaging, deciding, acting) – спостереження, аналіз, створення образу, прийняття рішення, дію, статичні та динамічні моделі, трендові та імітаційні підходи, організаційно–управлінські стратегії і вимоги проповідництва, діалогу, консультації або реєстрації, факторні і кластерні методи розвитку. Вкрай важливо при цьому дотримуватися багатоваріантності і альтернативності, цілісності, послідовності і безперервності, синергетичного, обліку рівня морально–вольових якостей, поєднання ринкових і позаринкових почав, духовного і матеріального аспектів, соціальних та індивідуальних пластів, циклічності і поступовості, прогресу і регресу, тощо. Таким чином можна домогтися достовірності, точності та обґрунтова–

ності результатів. Отже, застосування методологій форсайта виявляється співзвучним можливостям (пост)сучасності напрямком ефективного синтезу можливостей розвитку. Водночас, розквіт країн і підйом їх економік, як правило, здійснюється з опорою на «точки розвитку»: кластери, опорні регіони, провідні концерни, промислові групи тощо. Вони створюють «ланцюгову реакцію» і «втягають» інших. Так в суспільстві формується комплексна стимуляційна ситуація розвитку (згорнута схема відтворення стимулів поведінки і діяльності стимулювання). Отже, важливими передумовами становлення та досягнення продуктивності застосування форсайта є як аналітично–прогнозна збалансованість, так і комплексність та сконцентрованість рішень і дій, що дозволяє оформитися кластерам майбутнього [31–36]. Кластер і є групою взаємопов'язаних структур (які часто, але необов'язково і географічно є сусідами), що взаєморезонують та взаємопосилюють, доповнюючи один одного та можуть характеризуватися спільністю діяльності, сфери або метою, єдністю сировини тощо. У свою чергу, для забезпечення стратегії, якості та вектора впливу спеціальних режимів вкрай важливим виступає налагоджений інформаційний режим, створення адекватної інформаційної інфраструктури. За наявності процедурно–технологічної відповідності, повноти інформаційно–аналітичного циклу, різноманітності та компетентності залучених; достатнього, мотивованого та готового до участі в соціально значущих комунікаціях експертного співтовариства; гнучкого модераторства; вірного зважування оцінки ситуації, що склалась, і точних прогнозах розвитку подій, вони можуть стати серйозним чинником сталого розвитку. Втім, сьогодні формується практичний і теоретичний відповідь на історичні виклики, який багато в чому визначається тим, чи будуть використовуватися потенційні «драйвери розвитку» (НДДКР–комплекси, галузі НТП, технопарки, багато з підприємств ВПК, освітньо–науково–промислові цикли) для конденсації позитивних змін відповідно інтересам суспільства або ж будуть принесені в жертву політичним планам інтеграції в зовнішні інфраструктури.

Форсайт–програми забезпечують інтенсивне знаходження продуктивно працюють в конкретних умовах рішень. Відповідно, ефективність їх застосування передбачає зважений облік реально діючих сил і розгортаються протиріч, за-

стосування протоколів досягнення та реалізації консенсусу. З цих позицій, фундаментальна соціальна цінність форсайта – здійснення продуктивного соціальної єдності із задіянням особливостей мережевої взаємодії і гнучких комунікацій. Серед критеріїв ефективності форсайта особливе місце належить забезпеченню креативності, експертизи, взаємодії та доказовості. При цьому в будь–якому успішному проекті повинні поєднуватися різні методи, які в сукупності поряд із змістовним аналізом забезпечують залучення експертів найвищої кваліфікації, їх високу активність і взаємодія, а статистиці і кількісних досліджень приділяється особлива увага. При цьому, якщо для району, області, краю об'єкт управління для проведення ефективної соціокультурної мобілізації визначається територією, то для міста, селища, села на передньому плані населений пункт і ефективна організація місцевого самоврядування. Як показують соціологічні дослідження, соціально–психологічні «фотографії» населення, ієрархії мотивацій для жителів великих міст, що належать до різних соціальних верств, часто ближче один до одного, ніж до підходам і спонукальним мотивів представників тих же шарів, але з числа аграрного населення. Водночас, організаційна та дієва структура може набувати риси змішаного типу, вони найбільш близькі до функціональної і матричної («під мету») лінійно–штабних структур. Це пояснюється тим, що в основному штабі організації приймаються тільки глобальні рішення, які потім через інформаційний центр надходять керівникам напрямів, кожне з яких може мати кілька груп, пов'язаних горизонтально.

Висновки

Проведення організаційно–управлінського стратегування при форсованих змінах може набувати визначного значення. Врахування їх закономірностей та унікальних можливостей необхідне для успішного використання ресурсної бази з метою контрманіпулювання, організації впливу для стабілізації і розвитку влаштовують тенденцій, а також трансформації (локалізації, ліквідації, перемикання) небажаних трендів і запобігання зісковзування уздовж них. Причому в істотному ступені, за загальним правилом, знання їх може з лишком компенсувати відсутність повноти інформації. Точність моделювання та управління передбачає облік командної взаємодії контр–

агентів і асиметрію інформаційних потоків при прийнятті рішень. Найширше розповсюдження інформаційних потоків, по–перше, посилює захаращеність порожній або неперевіреною інформацією, по–друге, збільшує значення факторів доступу до її різноякісних рівнів, по–третє, підвищує значення загальнометодологічною культури, що дозволяє приходити до правильних висновків, відбираючи з купи відомостей дійсно важливі і комбінуючи якісні і кількісні методи аналізу, прогнозування та моделювання конструктивних дій в постійно мінливих обстановці. Криза поширених практик мультикультуралізму вимагає формування нових уявлень про громадянськість, що включають знання про активну дифузії ідеологій МНК і багатстві локальних традицій, розвитку протиріч між інтересами глобального олігархату і культурно–цивілізаційних світів, що фіксується за допомогою засобів аналітичних статистики та динаміки і дозволяє уточнити методологічні та ресурсні підстави проведення футуродіагностики. Залучення до суспільно значимих проєктів, створення гнучких соціальних мереж з найбільш активних учасників, актуалізація творчого потенціалу пасіонаріїв – один з вирішальних факторів перетворення форсайта в серйозний аргумент конкурентного змагання культурно–цивілізаційних світів. Водночас характер подібної конкуренції смислів часто (особливо – у мережевому суспільстві) визначається не стільки жорсткими державними кордонами, скільки регіонами. Причому мікро–, мезо– та макроекономіка, зрозуміло, не є жорстко відокремленими, а переплітаються і взаєморезонують, особливо – на межі відносин.

Разом з тим, постсучасність і постглобалізм означають, що в процесі здійснення аналізу, прогнозування і конструктивних дій по–перевазі доводиться мати справу з середовищем слабкоструктурованим, різноякісним і багаторівневим, де сходяться і дифузують абсолютно різні соціально–економічні логіки і тенденції. Ці підстави призводять до фіксації свідомо більш мозаїчних, гібридних, конгломератних громадських комунікацій, які несуть акцентування індивідуально–психологічних (а не соціально–економічним) початком, тому замість звичних в минулому ієрархій посилюється рівнозначність різного, полісистемність, неможливість завчасного встановлення жорсткого однаковості соці–

ально–економічних масштабів і канонів (поряд з підвищенням в глобальних масштабах техніко–технологічної стандартизації).

Причому форсайт дозволяє об'єднати можливості центральних і місцевих рівнів, оркеструючи їх у загальній управлінській композиції. Відповідно, в арсеналі аналітичного інструментарію вироблення стратегії за допомогою форсайт–програмування зараз істотно місце займають адаптації SWOT–аналізу – методу стратегічного планування, використовуваного для оцінки таких факторів і явищ, що впливають на проєкт або підприємство, як його сильні сторони (strengths), слабкі сторони / обмеження (weaknesses/limitations), можливості (opportunities) і загрози (threats). Сформована таким чином матриця допомагає комплексно оцінити наявні внутрішні і зовнішні переваги і загрози для майбутнього визначення стратегічного вектора і спрямованості сценарного планування, яких варто дотримуватися.

На сьогодні серед найбільш вживаних технологій форсайта – методи аналізу взаємних впливів, аналізу глобальних трендів, бібліографічного аналізу, виділення ключових технологій, дельфи, зараження розвитком гри, випробування, моделювання та симуляції, картування стейкхолдерів, картування технологій, мозкових штурмів, мультикритеріального аналізу, огляду джерел, громадянських панелей, розробки майбутнього, SWOT–аналізу, сканування джерел, сценарного планування, фокус–груп, експертних панелей, екстраполяції трендів.

У своїх теоретичних витоках плідна організаційна групової взаємодії зазнала впливу багатьох основних психологічних напрямів (біхевіоризму, фрейдизму, гуманістичної психології, когнітивізму, інтеракціонізму). На рівні практичної реалізації існують різні конкретні методичні підходи: метод ротацій, бенчмаркінгу та обміну візитами, Т–групи, енкаунтер–групи, групи навчання, тренінг сензитивності, «групи особистісного зростання» тощо.

Можливі напрями подальших досліджень. Якісне проведення подальших наукових розвідок для адекватного теоретико–практичного забезпечення господарських змін орієнтує на першочергове вирішення питань поєднання подальшого вдосконалення соціально–економічного програмування з оптимізацією започаткування в суспільному організмі позитивних мутацій.

Список використаних джерел

1. Шедяков В.Е. Взаимосвязь фундаментального и актуального уровней в осуществлении устойчивого социально–экономического развития / В.Е. Шедяков // Развитие экономики Украины: трансформации та інновації / заг. ред. О.Л. Гальцової : У 2 томах. – Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – Т. 2. – С. 34–48.
2. Фреско Ж. Проектирование будущего / Жак Фреско и Роксана Медоуз. – Venus, Florida; Venus Project, Inc., 2007. – 76 с. [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://www.koob.ru/fresco/proektirovanie_budushego.
3. Образ будущего. Опыт социолого–философского анализа / под ред. Р.А. Зобова, А.А. Козлова. – СПб. : Химиздат, 2001. – 104 с.
4. Капица С.П. Синергетика и прогнозы будущего / С.П. Капица, С.П. Курдюмов, Г.Г. Малинецкий. – 3-е изд. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 288 с.
5. Шедяков В.Е. Экономическое мышление за пределами либерализма / В.Е. Шедяков // Содружество. – 2016. – № 5. – С. 90–94.
6. Лукьянец В.С. Наука нового века: смена оснований индустрии научного прогноза / В.С. Лукьянец // Практична філософія. – 2010. – № 3. – С. 11–19.
7. Курносов Ю.В. Аналитика как интеллектуальное оружие / Ю.В. Курносов. – М. : РУСАКИ, 2012. – 613 с.
8. Шедяков В.Е. Стратегия постсовременного взаимодействия: методология и ресурсная база дальнейшего совершенствования / В.Е. Шедяков // Новая парадигма. – 2014. – Вып. 119. – С. 34 – 52.
9. Шедяков В.Е. Стратегические трансформации методологий социального управления в осуществлении общественных интересов культурно–цивилизационного мира / В.Е. Шедяков // Гілея. – 2013. – № 76 (9). – С. 190–194.
10. Шедяков В.Е. Футуродиагностика как фактор стратегического моделирования и управления // Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: Матер. Міжнар. наук.–практ. конф. – Київ, 2015. – С. 36–39.
11. Елохов А.М. Форсайт в системе стратегического территориального управления / А.М. Елохов, Т.А. Елохова // ВУЗ. XXI век. – 2011. – Вып. 36. – С. 11–32.
12. Ефимов В.С. Методологические принципы проведения Форсайта / В.С. Ефимов, А.В. Лаптева [Электронный ресурс] // Режим доступа : <http://foresight.sfu-kras.ru/node/48>.
13. Бей Г.А. Методологія форсайту та її роль у забезпеченні стратегії соціального розвитку / Г.А. Бей // Політологічний вісник. – 2011. – Вып. 55. – С. 330–335.
14. Шедяков В.Е. Форсайт как методология футуродиагностики региона / В.Е. Шедяков // Регіональна економіка та управління. – 2016. – № 3 (10). – С. 132–136.
15. Шедяков В.Е. Возможности форсайт–программирования в реализации заданий социокультурной мобилизации / В.Е. Шедяков // Гілея. – 2014. – Вып. 82 (№ 3). – С. 436–442.
16. Шедяков В.Е. Форсайт–программирования та підвищення ефективності прийняття управлінських рішень / В.Е. Шедяков // Економіст. – 2014. – № 6. – С. 29–33.
17. Князева Е.Н. Сложные системы и нелинейная динамика / Е.Н. Князева // Вопросы философии. – 1998. – № 4. – С. 138–143.
18. Трухаев Р.И. Модели принятия решений в условиях неопределённости / Р.И. Трухаев. – М. : Наука, 1981. – 258 с.
19. Борисов А.Н. Обработка нечёткой информации в системах принятия решений / А.Н. Борисов. – М. : Радио и связь, 1989. – 304 с.
20. Martin B.R. Technology Foresight in a Rapidly Globalizing Economy / B.R. Martin // SPRU – Science and Technology Policy research. – Univ. of Sussex, 1995. – P. 2–10.
21. Форсайт: научный журнал. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ecsocman.hse.ru/foresight>.
22. Центр стратегических исследований и разработок. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://foresight.sfu-kras.ru/node/49>.
23. Шедяков В.Е. Управление инфосферой и управление инфосферы: вектор постглобальных трансформаций / В.Е. Шедяков // Развитие современных міжнародних економічних відносин: фінансово–економічні та соціальні чинники: Матер. II Міжнар. наук.–практ. конф. – Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2 березня 2018 р. – С. 12–15.
24. SWOT–анализ и стратегическое планирование. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.swot-analysis.ru>.
25. The SWOT Analysis. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.cipd.co.uk/subjects/corpstrtg/general/swot-analysis.htm>.
26. Анализ сильных и слабых сторон компании, возможностей и угроз (SWOT–анализ) [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.stplan.ru/articles/theory/swot.htm>.
27. Dealtry R. Dynamic SWOT Analysis: Developers' Guide / R. Dealtry. – United Kingdom : DSA Publications, 2009. – 113 p.
28. Шедяков В.Е. Трансформации при становлении «умного общества»: циклы, управляемость, субъектность

/ В.Е. Шедяков // From the Baltic to the Black Sea Region: the national models of economic systems: Proceedings of the International Scientific–Practical Conference. – International Association of Political Economy, Baltia Countries Department. – Riga, Latvia, March 25, 2016. – P. 14–17.

29. Шедяков В.Е. Место государства в осуществлении постсовременной модернизации / В.Е. Шедяков // Innovative Potential of Socio–Economic Systems: the Challenges of the Global World: Proceedings of the International Scientific Conference. – Nova School of Business and Economics, Nova University. – Lisbon, Portugal, December 22, 2017. – Part I. – P. 66–68.

30. Шедяков В.Е. Рефлексивный контроль производственной деятельности в переходный период / В.Е. Шедяков // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2018. – Вип. 17. – Ч. 2. – С. 136–140.

31. Войнаренко М.П. Кластери в інституційній економіці / М.П. Войнаренко. – Хмельницький: Тріада–М, 2011. – 502 с.

32. Рибак Ю. Кластерна політика країн скандинавського регіону у формуванні та ефективному функціонуванні конкурентоспроможних кластерів / Ю. Рибак // Економіст. – 2013. – № 9. – С. 40–44.

33. Институциональные возможности, модели кластеризации и развитие инновационных мезоэкономических систем / [Л.С. Марков, М.А. Ягольницер, В.М. Маркова, И.Г. Теплова] // Регион: экономика и социология. – 2009. – № 3. – С. 3–18.

34. Горблюк Р.В. Кластери: теоретичне підґрунтя та перспективи розвитку / Р.В. Горблюк // Регіональна економіка. – 2010. – № 3. – С. 222–229.

35. Шедяков В.Е. Научно–образовательно–производственные кластеры – точки развития экономики и общества / В.Е. Шедяков // Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: Proceedings of the II International Scientific Conference. – State University of Jan Kochanowski, Departament for Entrepreneurship and Innovation. – Kielce, Republic of Polan, January 26, 2018. – Part I. – P. 65–67.

36. Шедяков В.Е. Инновационные системы управления региональными кластерами / В.Е. Шедяков // Регіональна економіка та управління. – 2016. – № 4 (11). – С. 98–103.

Дані про автора

Шедяков Володимир Євгенович,

доктор соціологічних наук, кандидат економічних наук, незалежний дослідник (м. Київ)

пр–т Героїв Сталінграда, м. Київ, 04210 Україна

e–mail: shedyakov1@gmail.com

Данные об авторе

Шедяков Владимир Евгеньевич,

доктор социологических наук, кандидат экономических наук, независимый исследователь (г. Киев)

пр–т Героев Сталинграда, г. Киев, 04210 Украина

e–mail: shedyakov1@gmail.com

Data about the author

Vladimir Shedyakov,

Dr. Sc. (Sociol.), Ph. D. (Econ.), free–lance (Kyiv, Ukraine)

street Heroev of Stalingrad, Kyiv, 04210 Ukraine

e–mail: shedyakov1@gmail.com

Аналіз гармонізації соціально–економічного розвитку регіонів України

Державна регіональна політика в Україні є складовою національної стратегії соціально–економічного розвитку держави та тісно пов'язана з проведенням адміністративної реформи, впорядкуванням адміністративно–територіального устрою та реалізується за допомогою системи заходів, що здійснюються органами державної влади й місцевого самоврядування для забезпечення ефективного комплексного управління економічним і соціальним розвитком держави, регіонів і територіальних громад. Вирішальну роль у цьому процесі відіграють заходи у галузі бюджетних відносин між державним та місцевими бюджетами, від фінансової незалежності яких напряду залежать результати регіональної політики. Мета статті полягає в проведенні порівняльного аналізу регіональної політики у країнах ЄС та визначенні основних заходів спрямованих на подолання відмінностей у рівнях розвитку окремих регіонів. Проаналізовано статистичні матеріали на основі чого доведено наявність суттєвих терито–